

**ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ
ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ**

Σταδίου 24, 105 64 Αθήνα

Τηλ. 331 2253, 331 0022

Fax 33 120 33

Αθήνα, 9 Ιουνίου 1998

Δ Ε Λ Τ Ι Ο Τ Υ Π Ο Υ

Οι Τάσεις του Παγκόσμιου Διεθνούς Τουρισμού

Το ΙΤΕΠ βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να δώσει στην δημοσιότητα την μελέτη του καθηγητή Π. Παυλόπουλου “Το Πανόραμα του Παγκόσμιου Τουρισμού”.

Πρόκειται για μελέτη που έλειπε από την ελληνική βιβλιογραφία, ίσως δε και από την παγκόσμια, τουλάχιστον καθόσον αφορά την πληρότητά της, το εύρος της και την διεισδυτικότητά της. Η χρησιμότητά της δε, είναι προφανής, διότι χωρίς γενικό πλαίσιο αναφοράς, χωρίς γνώση των τάσεων των ροών του διεθνούς τουρισμού και των χαρακτηριστικών τους, καθώς και της πιθανής μελλοντικής τους εξελίξεως ο σχεδιασμός και η εφαρμογή της τουριστικής πολιτικής θα είναι αναποφεύκτως ατελής.

Η μελέτη διαλαμβάνει δύο ενότητες: Στην πρώτη ενότητα εξετάζεται η παρούσα κατάσταση του παγκόσμιου διεθνούς τουρισμού από διάφορες σκοπιές και η δυναμική του. Η δεύτερη ενότητα αφορά σε μεσο-μακροπρόθεσμες προβλέψεις σε συνολικό επίπεδο και κατά μείζονες περιοχές.

Διαπιστώνεται ότι από τους τρεις μείζονος -ποσοτικώς- σημασίας προορισμούς μόνον η Ευρώπη εμφανίζει ένα ευκρινή κύκλο ζωής. Ωστόσο, συνάγεται το συμπέρασμα ότι οι πολιτικοοικονομικές συνθήκες, όπως τείνουν να εξελιχθούν με την παγκόσμια απελευθέρωση των αγορών, την πτώση των συνόρων και τις προοπτικές αναπτύξεως

πολυανθρώπων περιοχών, όπως είναι η Κίνα και η Κεντρική και Ανατ. Ευρώπη, αλλά και χώρες πολυάνθρωπες, όπως η Ινδία, η Ινδονησία και η Βραζιλία, θα επηρεάσουν κατά καταλυτικό τρόπο τις θέσεις των καμπυλών ζωής των τουριστικών προϊόντων των διαφόρων περιοχών της γης. Αυτό, φυσικά, θα απαιτήσει την πάροδο αρκετών δεκαετιών για να συντελεσθεί, δεδομένου του δεσπόζοντος ρόλου που διαδραματίζει - και θα εξακολουθήσει να διαδραματίζει τουλάχιστον για 10-20 έτη ακόμη - ο ενδοπεριφερειακός διεθνής τουρισμός.

Από την άποψη αυτή, και για λόγους που είναι προφανείς, η περιοχή που θα δεχθεί την εμφανέστερη μεταβολή λόγω ενδοπεριφερειακού τουρισμού θα είναι η Αν. Ασία - Ειρηνικός. Ωστόσο, η ταχεία ανάπτυξη της Κίνας και άλλων πολυανθρώπων χωρών του αναπτυσσομένου κόσμου καθώς και η βελτίωση του επιπέδου οικονομικής ευημερίας των κατοίκων της Αν. Ευρώπης θα δημιουργήσει εύπορους ανθρώπους της τάξεως των εκατοντάδων εκατομμυρίων, ο επηρεασμός των προτιμήσεων των οποίων θα μπορούσε να επιδράσει ευκρινώς στο σχήμα και στην θέση της καμπύλης του κύκλου ζωής του τουριστικού προϊόντος της Ευρώπης, και ιδιαιτέρως του μεσογειακού τμήματος αυτής.

Ένα άλλο ενδιαφέρον γενικό συμπέρασμα αφορά στην συγκριτικώς κυριαρχούσα σπουδαιότητα του ενδοπεριφερειακού τουρισμού ή ορθότερα - διότι περί αυτού πρόκειται - του ενδο-ηπειρωτικού τουρισμού. Με κριτήριο τις αφίξεις, ο ενδο-ηπειρωτικός διεθνής τουρισμός αποτελεί τον κύριο όγκο του διεθνούς τουρισμού σήμερα. Με βάση τα στοιχεία του 1994 το 82% του συνολικού διεθνούς τουρισμού έχει ενδο-ηπειρωτική προέλευση. Πρέπει δε να σημειωθεί ότι το ποσοστό αυτό είναι κατά 11 ποσοστιαίες μονάδες μεγαλύτερο σε σύγκριση με το 1980. Έναντι αυξήσεως του διεθνούς τουρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο κατά 90,5% ο διαπεριφερειακός διεθνής τουρισμός αυξήθηκε μόλις κατά 24,5%.

Είναι άξιον μνείας ότι η Ευρώπη και η Αμερική παρουσιάζουν σταθερότητα στα σχετικά μερίδια του ενδο-περιφερειακού διεθνούς τουρισμού σε περίοδο 15 ετών, με ποσοστά αντιστοίχως της τάξεως του 85% και 75%, που είναι και από τα υψηλότερα στον κόσμο. Οι λοιπές περιοχές, πλην της Ν. Ασίας, γνώρισαν δραματικές μεταβολές του ενδο-περιφερειακού τουρισμού με αυξήσεις των σχετικών μεριδίων από 16 μονάδες για την περιοχή του Ειρηνικού μέχρι 39 για την περιοχή της Μ. Ανατολής.

Οι διαπιστώσεις αυτές έχουν σημαντικά συνεπαγόμενα για την περιφερειακή κατανομή του διεθνούς τουρισμού στο μέλλον και, επομένως, για την κατεύθυνση και το είδος της τουριστικής πολιτικής σε υποδομές, μορφές τουρισμού και κατεύθυνση και έκταση προβολής και διαφημίσεως τόσο σε mega-περιφερειακό επίπεδο όσο και σε επίπεδο χώρας.

Η εξέταση των επιπτώσεων των μεταβολών που εκτιμάται ότι θα συντελεσθούν στα παγκόσμια οικονομικά δεδομένα, στην τεχνολογία και στους θεσμούς οδηγεί σε αισιόδοξα συμπεράσματα όσον αφορά στην παγκόσμια τουριστική ανάπτυξη. Προβλέπεται ότι θα συντελεσθεί πιθανότατα μετακίνηση προς τα άνω και δεξιά της καμπύλης κύκλου ζωής του παγκόσμιου διεθνούς τουρισμού με σημαντικού μεγέθους συνέπειες, θετικές ή αρνητικές. Αυτό θα εξαρτηθεί από τον βαθμό στον οποίο οι διάφορες χώρες και περιοχές θα προβούν σε προγραμματισμένες προσαρμογές γενικής και ειδικής τουριστικής υποδομής στις απαιτήσεις και τις ευκαιρίες που δημιουργεί η ανωτέρω προοπτική. Η Ευρώπη, με την συντήρηση και ανάδειξη των μοναδικών τουριστικών της πόρων έχει την δυνατότητα να μετάσχει δημιουργικά και κερδοφόρα στην νέα αυτή προοπτική που διανοίγεται.

- (α) Μεταξύ 1994 και 2010 προβλέπεται διπλασιασμός του αριθμού των διεθνών τουριστών, εξέλιξη που αντιστοιχεί σε μέσο ετήσιο ρυθμό αυξήσεως των αφίξεων 4,5%. Με ένα πιο αισιόδοξο σενάριο, που στηρίζει την πρόβλεψη σε γνήσια οικονομική προσέγγιση, ο ρυθμός αυξήσεως ανέρχεται σε 5,5% ετησίως. Ο ρυθμός αυτός συνεπάγεται μέγεθος διεθνούς τουρισμού για το 2010 ίσο με 1.250 εκατ. τουρίστες· μέγεθος υπερδιπλάσιο του αντιστοίχου του 1995.
- (β) Με βάση τις προβλέψεις, που θεμελιώνονται πάνω σε στοιχεία προελεύσεως - συντηρητική πρόβλεψη - η περιοχή της Αν. Ασίας - Ειρηνικού θα επιτύχει τον ταχύτερο ρυθμό αυξήσεως των αφίξεων (6,5%) και η Ευρώπη τον βραδύτερο (3,2%). Οι μεταβολές αυτές συνεπάγονται αύξηση του μεριδίου της Ανατ. Ασίας - Ειρηνικού από 20,4% το 1994 σε 30% το 2010, με αντίστοιχη αναλογική μείωση των μεριδίων Ευρώπης και Αμερικής. Βάσει, όμως, στοιχείων αφίξεων το

μερίδιο της Ευρώπης μειώνεται δραματικά από 59% το 1995 σε 49% το 2010, με αντίστοιχη αύξηση του μεριδίου της Ανατολής από 15% σε 26%. Η πρόβλεψη αυτή αναβιβάζει την Ανατ. Ασία - Ειρηνικό σε δεύτερο δεσπόζοντα προορισμό διεθνούς τουρισμού.

- (γ) Για όλες τις περιοχές, με εξαίρεση την Αν. Ασία - Ειρηνικό, η τάση είναι να αυξηθεί το μερίδιο του διαπεριφερειακού τουρισμού. Αυτό είναι συνεπές με όσα έχουν επισημανθεί αναφορικά με τις πιθανές εξελίξεις στις μεταφορές και την πληροφόρηση. Για το σύνολο του κόσμου το μερίδιο του ενδοπεριφερειακού διεθνούς τουρισμού φαίνεται ότι έχει φθάσει στο ανώτατο αυτού σημείο (82%). Σημειωτέον ότι κατά την παρελθούσα δεκαετία είχε αυξηθεί κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες.
- (δ) Η εκτίμηση, στην οποία κατέληξε η μελέτη των τάσεων και οι συνέπειες του έντονου δυϊσμού που χαρακτηρίζει την παγκόσμια οικονομία από πλευράς οικονομικής αναπτύξεως, είναι ότι για την περίοδο πέραν του 2020, ο διεθνής τουρισμός θα επανέλθει πιθανότατα σε ρυθμούς αναπτύξεως ταχύτερους, όταν εκατοντάδες εκατ. ανθρώπων θα έχουν φθάσει σε εισοδηματικό επίπεδο ικανό να στηρίζει διεθνή ταξίδια και οι τεχνολογικές και θεσμικές αλλαγές θα έχουν ωριμάσει, ώστε και το κόστος διακινήσεως να μειώνουν αλλά και την ελευθερία ταξιδιού να διασφαλίζουν. Η παγκόσμια διεθνής τουριστική αγορά δεν φαίνεται να έχει ορατό, προβλεπτό επίπεδο ωριμάνσεως.
- (ε) Ένα σημαντικό συμπέρασμα από την μελέτη διαφόρων πτυχών και χαρακτηριστικών της τουριστικής συμπεριφοράς των λαών διαφόρων χωρών είναι ότι η ροπή προς διεθνή τουρισμό αποτελεί μία εξαιρετικά πολυσήμαντη σχέση. Σε πολλές περιπτώσεις, σχηματίζεται η εδραία πεποίθηση ότι η ροπή για διεθνή ταξίδια καθορίζεται πρωτίστως από μη εισοδηματικούς παράγοντες. Με άλλα λόγια, η άρση του εισοδηματικού περιορισμού επιτρέπει πραγματοποίηση διεθνούς ταξιδιού, η οποία, ωστόσο, διαφοροποιείται εντόνως μεταξύ χωρών, προσδιοριζόμενη από μη εισοδηματικούς παράγοντες. Ο εισοδηματικός παράγοντας προσδιορίζει σε υψηλό βαθμό την εξέλιξη της διεθνούς τουριστικής

ζητήσεως κατά χώρα, το σχετικό, όμως, μέγεθος της οποίας εξακολουθεί να προσδιορίζεται από μη οικονομικές παραμέτρους.

(στ) Από την μελέτη των τάσεων του μεσογειακού τουρισμού αναδύεται μια μάλλον απαισιόδοξη εικόνα. Η εικόνα, όμως, αυτή είναι πιθανόν να αλλάξει υπό την επίδραση των οικονομικών, τεχνολογικών και θεσμικών παραγόντων που αναφέρθηκαν. Η δημιουργία της ONE, η πιθανότατη σημαντική βελτίωση των οικονομικών συνθηκών των χωρών της Κεντρικής και Ανατ. Ευρώπης, η ανερχόμενη τουριστική δύναμη της Ανατ. Ασίας - Ειρηνικού (ως προελεύσεως) και οι επαναστατικές αλλαγές στις συγκοινωνίες, επικοινωνίες σε συνδυασμό με την απελευθέρωση των αγορών και την άρση των εμποδίων πραγματοποίησε διεθνών ταξιδιών, θα εγχύσουν νέο αίμα στις αρτηρίες του διεθνούς μεσογειακού τουρισμού. Εκτιμούμε ότι στην περίοδο μέχρι το 2010 ο μέσος ρυθμός αύξησης της διεθνούς τουριστικής δραστηριότητας στις μεσογειακές χώρες θα αυξηθεί από 50% του παγκόσμιου ρυθμού σε 70%. Αυτό συνεπάγεται αύξηση του αριθμού των διεθνών τουριστών από 176 εκατ. το 1996 σε 258 εκατ. το 2010, ήτοι μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης ίσο με 2,7% έναντι 2,2% κατά την περίοδο 1990-1994.

Υπογραμμίζεται και πάλι, ότι η κατανομή της ανωτέρω προβλεπόμενης αύξησης, όπως και η μεταβολή των μεριδίων καθ' εαυτήν, θα προσδιορισθούν από την συγκριτική εξέλιξη των ανταγωνιστικών συνθηκών στις κατ' ιδίαν χώρες. Δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να παραγνωρισθεί η πιθανή θετική συμβολή μιας καθολικής αναβαθμίσεως της ποιότητας του μεσογειακού τουριστικού προϊόντος και ευνοϊκής διαμορφώσεως της τιμής του στην μετάθεση της καμπύλης τουριστικής ζήτησης από άλλες περιοχές της Ευρώπης και του κόσμου προς την συγκεκριμένη περιοχή. Αυτό δεν πρέπει να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι η ανάγκη για συμπλήρωση της βασικής τουριστικής υποδομής της χώρας και θεσμικής θωρακίσεως της λειτουργίας του τομέα, ώστε να προκύψει μια νέα ποιοτική εικόνα για τουριστική Ελλάδα, εξαρτάται από την μακρο-τουριστική εικόνα της Μεσογείου. Απλώς, θα διευκολύνει χρονικά την εφαρμογή των αναγκαίων, γνωστών, πολιτικών που θα αναβαθμίσουν την ολική ποιότητα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος και θα καταστήσουν αυτή

αντάξια της οικονομικής θυσίας και των προσδοκιών του διεθνούς (και εγχώριου) επισκέπτη.